

O.K. Гордєєв,

здобувач кафедри державного управління
і місцевого самоврядування
ОРІДУ НАДУ при Президентові України,
голова Кіровської районної адміністрації АРК

Забезпечення сталого місцевого розвитку: підходи, принципи, складові

Обґрунтовано концептуальні підходи до визначення основних складових забезпечення сталого місцевого розвитку та охарактеризовано вітчизняний досвід реалізації принципів.

Ключові слова: сталий розвиток, місцевий розвиток, органи публічної влади, територіальна громада, принципи, стратегічне партнерство, проекти та програми соціально-економічного розвитку.

В умовах посилення глобалізаційних викликів, серед яких варто відзначити глобальну економічну нестабільність, проблема досягнення стійкого економічного розвитку держави, її регіонів, набуває особливої важливості. Це пов'язано з тим, що суспільство має постійно оцінювати: які витрати призводять до отримання економічних результатів, наскільки вони є доцільними, яким чином їх досягнення позначається на стані оточуючого середовища. Адже економічне зростання не є самоціллю, воно слугує підґрунтам для підвищення рівня та якості життя населення.

Усвідомлення екологічної кризи, яка постала перед людством, зумовило пошук шляхів її подолання. І одним із таких підходів стали ідеї сталого розвитку, що були запропоновані науковцями ще у ХХ ст., а протягом останнього десятиліття набули особливого значення.

Передумовами виникнення теорії сталого розвитку, на нашу думку, стало виснаження ресурсного потенціалу, деградація навколошнього природного середовища у поєднанні із переконанням у невичерпності не відтворювальних ресурсів, а відтак і застосуванням низько ефективних технологій, що

зумовлюється тривалим визнанням пріоритету економічної вигоди. Це призвело до нарощання глобальних екологічних проблем, що характеризуються незворотністю та інерційністю, і спричиняють проблеми якості продуктів харчування та питної води, виникнення ряду захворювань, генетичних відхилень, скорочення тривалості життя. Разом з тим, врахування майбутнього впливу на довкілля на етапі планування політик, планів і програм розвитку не є законодавчо обов'язковим в Україні на відміну від законодавства ЄС.

Відтак, це актуалізувало потребу проведення досліджень з питань сталого розвитку, оскільки від сухо екологічного розуміння даного поняття, воно передбачає таке функціонування господарського комплексу, коли одночасно задовольняються зростаючі матеріальні і духовні потреби населення, забезпечується високоефективне збалансоване використання природних ресурсів, створюються сприятливі умови для здоров'я людини, збереження і відтворення природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення досягнення якісно нового рівня ефективності і конкурентоспроможності економіки та життя населення зумовлює пошук нових підходів до використання економічного, людського та природно-ресурсного потенціалу регіонів. Щонайперше, мова про використання сучасних практик щодо забезпечення сталого економічного розвитку регіонів з урахуванням гендерних, соціальних та довкіллєвих аспектів, можливості формування партнерств між владою та бізнесом, між владою та неурядовими організаціями, між владою, бізнесом та неурядовими організаціями. Для того, аби можна було вивести регіон на траєкторію сталого розвитку, слід не тільки визначити ресурсну забезпеченість території, збалансувати економічні, соціальні та екологічні інтереси суб'єктів політики місцевого розвитку, а й детально проаналізувати ситуацію, що склалася у провідних секторах економіки певної території.

Як показує проведений аналіз, теорія сталого розвитку перебуває у стадії свого становлення. Шляхи переходу до сталого розвитку, зокрема, організаційно-правовий та фінансово-економічний механізми збалансованого

розвитку територій обґрунтують: Б. Буркинський, Д.Герман, М.Дробноход, М. Іжа, В.Карпенко, О. Кузнецов, О.Кучеренко, Ю.Куц, В.Мамонова, Ю.Мельник, М.Миколайчук, П.Надолішній, В. Попков та ін. [7, 11, 13, 16]. Особливо активізувалися наукові здобутки в останнє десятиліття.

Невищепані раніше частини загальної проблеми, яким присвячується стаття. Разом з тим, слід зауважити, що і досі не вироблено загальноприйнятого визначення такої складної наукової категорії як «сталий розвиток», бракує наукових розробок щодо визначення сутності та специфіки регіонального та місцевого сталого розвитку, що свідчить про відсутність методологічного та методичного інструментарію проведення досліджень. Зарубіжні та вітчизняні дослідники зосереджують свою увагу переважно на окремих складових, слішно зауважуючи, що напрацювання науковців викликають більше запитань, аніж дають відповідей, оскільки дефініція об'єднує два протилежних за своїм змістом слова «сталість» та «розвиток».

Тому **завданням** даної публікації є обґрунтування підходів, принципів щодо визначення основних складових забезпечення сталого місцевого розвитку та окреслення напрямків подальших наукових пошуків, що й визначило логіку побудови дослідження.

Виклад основного матеріалу. Вперше у Декларації про право на розвиток, ухваленій резолюцією Генеральної Асамблеї ООН ще у 1986 р., було зазначено, що право на розвиток є невід'ємним правом людини, а рівність можливостей для розвитку є прерогативою як держав, так і людей, що складають державу [17]. Щодо поняття сталий розвиток (англ. «sustainable development» – постійно підтримуване, безперервне), то як розвиток, що забезпечує потреби нинішнього покоління, не позбавляючи майбутніх покоління можливості задовольнити свої власні потреби, воно з'явилося у 1987 році у доповіді «Наше спільне майбутнє» Міжнародної комісії ООН з навколишнього середовища та розвитку [12].

Під місцевим розвитком, зазвичай, розуміється усвідомлена, планомірна діяльність органів влади, спрямована на розвиток територіальної громади з

метою стабільного покращення умов та рівня життя мешканців [8]. Такий розвиток включає стратегії та програми, здійснення яких дозволяє громаді пристосуватися до економічних змін задля поліпшення свого конкурентного положення з огляду на вирішальні фактори:

- людські ресурси;
- інформацію та технології;
- капітал та інфраструктуру.

Цілком слушним є твердження О.Л. Кузнецова і В.В. Попкова, щодо необхідності під сталим розвитком розуміти безперервний (постійний темп зростання можливостей при узгодженні та збалансуванні інтересів) процес задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь [7, 13].

Сутність сталого розвитку проявляється у якісних змінах тих територій, які розвиваються на засадах /принципах ефективного демократичного управління на місцевому рівні, що надає змогу переходити на новий, якісний рівень. Тобто, основним завданням сталого розвитку постає задоволення людських потреб і прагнень та розвиток людського потенціалу за умови збереження і відновлення довкілля для нинішнього та наступних поколінь.

Основу сталого розвитку складають системний підхід та сучасні інформаційні технології, які надають змогу креативно моделювати різні варіанти напрямів розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати, надаючи перевагу найбільш оптимальним.

У відповідності із Європейською Стратегією інновацій та доброго врядування на місцевому рівні [3], що містить 12 принципів ефективного демократичного управління на місцевому рівні, є принцип «сталого розвитку та спрямованості на тривалі результати», дотримання якого в діяльності органів публічної влади надає змогу гарантувати екологічну цілість, якість життя, економічну безпеку, демократичну участь. Він є першорядним у суспільному розвитку на місцевому рівні, створюючи спільну цінність для визначеного територіального середовища.

Впровадження зазначених принципів потребує плідної взаємодії органів публічної влади, громадськості та приватного сектору, безпосередньо територіальної громади та населення.

Передбачається, що органи публічної влади, володіючи необхідними і достатніми повноваженнями, відповідними ресурсами, що дають їм змогу управляти суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення, будуть постійно покращувати управління за всіма 12-ма принципами. Дотримання і реалізація яких має відбуватися в органічному поєднанні (але без необхідності множення без потреби), оскільки вони є взаємопов'язаними і в сукупності надають змогу отримати синергетичний ефект.

В Європейському Союзі принципи і підходи сталого розвитку ґрунтуються на засадах концепції нового публічного/державного менеджменту, теорії політичних мереж, концепції демократичного врядування. Вони є узагальненням теоретичних напрацювань та практичного досвіду, інструментів і технологій, методів та засобів, застосування яких надає змогу сповна задовольняти потреби та інтереси громадян, надавати їм якісні послуги, в цілому забезпечуючи стабільний місцевий розвиток.

Так, принципи і підходи сталого розвитку реалізуються через конкретні механізми, в тому числі і екологічні: екологічні податки, екологічні стандарти, екологічне управління і аудит, екологічний бізнес, компенсація екологічної шкоди за рахунок винуватця («забруднювач платить»), стимулювання залучення екологічних інвестицій тощо.

В Україні питання сталого соціально-економічного розвитку регіонів постали ще у 1999 році, коли Україною було підписано Містобудівну хартію Співдружності Незалежних Держав (СНД), що визначала керівні принципи і цілі сталого розвитку населених пунктів та облаштування територій. Затим Постановою Верховної Ради України було схвалено Концепцію сталого розвитку населених пунктів [14], яка визначала основні напрями державної політики щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів, правові та

економічні шляхи її реалізації. Зокрема, в ній визначався сталий розвиток населених пунктів як «соціально, економічно й екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення й реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження та збагачення біологічного різноманіття та культурної спадщини» [14].

Ці перші кроки сприяли подальшій розробці низки інших документів концептуального рівня, створенню різних неурядових організацій та консультативно-дорадчих органів, які, відповідно, відмінялися або ж видозмінювали свою діяльність, переставали існувати. Однак, слід справедливо зазначити, що набутий досвід використовувався при розробленні і прийнятті відповідних нормативних актів і програм місцевого і регіонального рівнів.

Саме вони лягли в основу концептуальних документів, прийнятих в останні два роки. Так, сталий розвиток є складовою Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [5], до вирішення яких застосовано комплексний підхід. Це означає, що регіони в Україні поступово перетворюються на основних суб’єктів реалізації соціально-економічних програм розвитку, інфраструктурних проектів, заходів щодо надання якісних послуг населенню як у сфері охорони здоров’я, освіти і культури, так і житлово-комунального господарства, а також охороні та відновленню навколишнього середовища.

Зокрема, у контексті реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки Президент України В.Ф. Янукович наголосив на необхідності ефективної регіональної політики як практичному інструменті втілення

економічних реформ на місцевому рівні, які мають бути максимально спрямовані на покращення людського добробуту. Тобто, поліпшення якості врядування має відбуватися на всіх рівнях, починаючи з найближчого до громадян – місцевого, де міцно й дієво вкорінена демократія є життєво важливою.

Крім того, прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [4], в якому вперше серед основних принципів національної екологічної політики визнаються:

- посилення ролі екологічного управління в системі державного управління України з метою досягнення рівності трьох складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), яка зумовлює орієнтування на пріоритети сталого розвитку;
- врахування екологічних наслідків під час прийняття управлінських рішень, при розробленні документів, які містять політичні та/або програмні засади державного, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку;
- міжсекторальне партнерство та залучення зацікавлених сторін.

Разом з тим слід зазначити, що прийняття даної стратегії не вичерпує проблеми сталого розвитку в цілому. Оскільки без цілеспрямованої і послідовної практичної роботи не стане методологічною основою діяльності органів влади усіх рівнів, тим більш – господарюючих суб’єктів. Нова парадигма господарювання, управління суспільним розвитком, що спонукає до впровадження принципів сталого розвитку і принципів належного (демократичного) врядування у їх єдності, не виключає необхідності прийняття концепції сталого розвитку країни.

Також, Президентом України В.Ф.Януковичем ініційовано розробку та затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (протягом 2012 року), яка б враховувала стандарти Європейського Союзу та передбачала створення дієвого механізму узгодження галузевих та

секторальних програм розвитку регіонів зі стратегічними завданнями державної політики регіонального розвитку.

Фактично, мова про формування життєздатних місцевих громад, в яких постійно підтримується достатня кількість робочих місць, діє місцева система безпеки (включно з екологічною), створені умови для освіти та навчання протягом усього життя, розгалужена й доступна транспортна та медична інфраструктура, за якої всі члени громади мають рівні можливості для підвищення якості свого життя. А це можливо за умови створення такої форми самоорганізації населення, яка б надавала змогу ефективно вирішувати основні соціальні, економічні, культурні та екологічні питання, ставала запорукою забезпечення розвитку населених пунктів на довготривалій основі.

В межах міжнародної співпраці завдання сталого розвитку реалізуються спільними програмами та проектами. Зокрема:

- відповідно до Програми розвитку ООН в Україні виконується «Муніципальна програма врядування та сталого розвитку» [10], яка покликана сприяти врядуванню за широкої участі громадян для покращення якості життя населення в містах України;
- спільний проект Європейського союзу та програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», друга фаза якого розпочалась 7 червня 2011 року і триватиме 4 роки [15];
- проект «Місцевий економічний розвиток міст України» (реалізується з січня 2010 року до грудня 2014 року Федерацією канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку), що спрямований на створення сприятливого клімату для економічного розвитку та зміцнення демократії і має на меті покращити умови та можливості економічного зростання завдяки ефективному врядуванню, яке відповідає інтересам громадян та бізнес-спільноти за активної підтримки з боку центральних органів влади [9];
- кращі практики [6], отримані в процесі реалізації проекту «Регіональне врядування та розвиток», за фінансової підтримки Уряду Канади

реалізується у партнерстві з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Національною академією державного управління при Президентові України та Асоціацією агенцій регіонального розвитку України.

На місцевому рівні теорія сталого розвитку передусім реалізується у вигляді концепції та плану дій, що адаптують загальні наукові підходи до потреб територіальної громади. Зокрема, концепція сталого розвитку населеного пункту є цілісною системою принципів, завдань та заходів, реалізація яких має сприяти переходу села, селища або міста на засади збалансованого (сталого) розвитку. Вона є основою для розроблення стратегій, місцевих проектів та програм соціально-економічного розвитку, генеральних планів, логістики громадського транспорту, функціонування системи комунального господарства та ін., націлених на реалізацію місцевої політики. Причому, пріоритетами мають визнаватися як соціальні та економічні питання.

Прикладом програм сталого розвитку регіонів України є вирішенням низки місцевих стало-орієнтованих проблем, зокрема з вирішення конкретних соціальних завдань з урахуванням екологічних, природних, економічних і національних особливостей розвитку в Автономній Республіці Крим [2].

Важливою передумовою ефективності процесу управління, зокрема щодо забезпечення розвитку територій, є дотримання принципу стратегічного мислення, який передбачає формування комплексного мислення з елементами орієнтації на довгострокову перспективу успішної діяльності, чітке визначення мети, врахування сильних та слабких сторін, планування дій з урахуванням ризику тощо [1, с. 52]. А з врахуванням забезпечення сталого місцевого розвитку, мова йде про актуалізацію економічного і соціального потенціалу через розкриття, орієнтацію і узгодження можливостей населення щодо його розвитку. Це стає можливим завдяки стратегічному партнерству, сутність якого полягає у високому ступеню співробітництва і довіри, прозорості відносин, тісній координації у всіх ключових напрямах вирішення визначених проблем

розвитку, обов'язковій довготривалості відносин, що містить комплекс гарантій. При цьому наявність довгострокової програми стратегічного економічного співробітництва (партнерства) з основних напрямів стає додатком до базової угоди.

Відтак, основу стратегічного партнерства мають становити не тільки нормативно-правові програмні документи (стратегії розвитку регіонів), а й усвідомлення соціальної відповідальності за сьогоднішній день і майбутнє нації. Це, в свою чергу, потребує ведення постійного діалогу з місцевими громадами, громадськими лідерами та неурядовими організаціями для більш широкого залучення громадськості до процесів стратегічного планування, що дає можливість аналізу і наступного вдосконалення місцевих програм соціально-економічного розвитку з огляду на участь в усіх їх етапах (обговорення, ухвалення рішень, планування, реалізація, моніторинг і оцінка).

Разом з тим, механізми залучення представників громади до управління територіальним розвитком можуть набути конкретного змісту лише за умов реального розгортання Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в площині повсякденного життя територіальних громад та за умов забезпечення органів місцевого самоврядування необхідними ресурсами (матеріально-технічним, людським, фінансовими) [16].

Вивчення думки громадян, місцевих громадських, бізнесових та промислових організацій сприяє отриманню всебічної інформації про їхні потреби, а залучення населення до їх задоволення надає змогу:

- визначати першочергові завдання, пріоритети розвитку;
- відшуковувати нові підходи щодо узгодження економічних та екологічних інтересів, з урахуванням соціальної захищеності та справедливості;
- посилювати місцеву ініціативу з використанням власного потенціалу;
- відчувати свою приналежність до покращення життєдіяльності території в цілому.

Водночас, реальна управлінська парадигма, недостатній рівень техніко-технологічного забезпечення, наявний ступінь професійної підготовленості посадових осіб місцевого самоврядування та державних службовців, певна недовіра бізнесу до влади відносно створення привабливого економічного середовища, низька інформаційна освіченість та громадська активність населення все гальмують процес досягнення балансу інтересів між ними.

Ще у 2005 році на зустрічі у Варшаві під час Третього Саміту глави держав та урядів країн-членів Ради Європи заявили про те, що дієва демократія та добре врядування на всіх рівнях є неодмінно необхідними для упередження конфліктів, підтримання стабільності, сприяння економічному та соціальному розвитку, а отже – для забезпечення сталого розвитку громад, в яких люди хотіли б жити й працювати сьогодні та в майбутньому.

Відтак, забезпечення сталого розвитку регіонів шляхом запровадження інноваційних підходів, формування нових механізмів державного впливу на розвиток територій, підвищення компетентності управлінців стає одним із найважливіших завдань центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Альтернативи сталому розвитку немає, відтак не існує і єдиного рецепту такого розвитку, бо вихідні умови кожної території різняться, як і усвідомлення, розуміння та здатність реалізовувати накреслені пріоритети.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку. Таким чином, маємо зазначити, що концепція сталого розвитку активно сприяє не тільки розробленню місцевих програм сталого розвитку, але є важливим механізмом зміцнення національного потенціалу з метою ефективного управління та вироблення адекватної сучасним і майбутнім проблемам економічної, соціальної та екологічної політики, що базується на комплексному підході.

У сучасному розумінні забезпечення сталого розвитку територіальних громад передбачає залучення трьох секторів – державного, приватного, громадського, які виступають стратегічними партнерами соціально-

економічного розвитку регіону. Мова про процес безперервної взаємодії в короткостроковому і довгостроковому масштабі місцевого самоврядування й територіальної громади, приватного сектору й громадськості. Але при цьому саме місцева влада грає ключову роль в освіті, мобілізації сил і ресурсів і взаємодії з громадськістю в рамках переходу до сталого розвитку.

Сталий розвиток регіонів є основою поступального розвитку країни, а впровадження його принципів – передумовою інтеграції України в Європейське співтовариство. Відтак, основною вимогою сьогодення є те, що будь-які региональні стратегії розвитку мають розроблятися на принципах сталого розвитку, в іншому випадку, вони будуть недієвими та безперспективними.

На регіональному та місцевому рівнях реалізація принципів сталого розвитку відбувається здебільшого за міжнародними проектами. Разом з тим, участь у Всеукраїнському та Всеукраїнському конкурсах проектів і програм розвитку місцевого самоврядування, надає змогу вирішувати питання соціально-економічного розвитку територіальних громад шляхом використання додаткових можливостей залучення коштів. Співпраця органів публічної влади та громадськості, приватного бізнесу, територіальної громади та населення спричиняє синергетичний ефект щодо започаткування та результативного впровадження ідеї сталого місцевого розвитку території.

Управління сталим місцевим розвитком, в умовах соціальних та економічних обмежень, необхідності забезпечення раціонального природокористування потребує, насамперед всього, взаємодії між суб'єктами господарювання, органами публічної влади, громадськістю, територіальною громадою, що зумовлює необхідність забезпечення належного рівня координації, контролю та відповідальності. Відтак, перспективами подальших наукових розвідок у даному напрямку має бути подальший науковий супровід реалізації механізмів забезпечення сталого місцевого розвитку, визначення індикаторів та показників оцінювання ефективності запровадження принципів та стратегічного партнерства.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В.Д., Надолішній П.І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: Навчальний посібник. – К.: Міленіум, 2003. – 256 с.
2. Гордєєв О.К. Механізми співпраці органів публічної влади, бізнесу та громади: вітчизняний досвід / О.Гордєєв // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / ОРІДУ. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. – Вип. 3 (47). – С.54 – 58
3. Європейська стратегія інновацій та добого врядування на місцевому рівні (м. Валенсія, 15-16 жовтня 2007 року). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.slg-coe.org.ua
4. Закон України від 21 грудня 2010 року N 2818-VI «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
5. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. Комітет з економічних реформ при Президентові України. Версія для обговорення. 2 червня 2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
6. Кращі практики: приклади кращих практик з регіонального економічного розвитку в Україні / Проект «Регіональне врядування та розвиток» [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.rgd.org.ua](http://www.rgd.org.ua)
7. Кузнецов О.Л. Устойчивое развитие: научные основы проектирования в системе природа-общество-человек [Текст]: учебник / О.Л. Кузнецов, Б.Е. Большаков. – СПб.; М.; Дубна, 2001. – 616 с.
8. Місцевий економічний розвиток в Україні: досвід проекту МЕРМ у впровадженні інноваційних інструментів розвитку міст. – 25 вересня 2012 р. ; http://www.rgd.org.ua/latest_project_news/stalyy_rozvytok/FF_Oleksandr_Kucherenko_presentation_UKR.pdf
9. Місцевий економічний розвиток міст України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mled.org.ua/about/description>

10.Муніципальна програма врядування та сталого розвитку. Програма розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.undp.org.ua/ua/local-development-and-human-security/613-municipal-governance-and-sustainable-development-programme>

11.Надолішній Петро. Управління сталим розвитком на засадах демократичного врядування: світоглядний і політико-правовий аспекти / Петро Надолішній // Теоретичні та прикладні питання державотворення : електронне наукове видання ; збірник наукових праць – Вип. 8. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/tppd/2011_8/zmist/R_1/08_Nadolishniy.pdf.

12.Наше общее будущее : доклад Междунар. комиссии по окружающей среде и развитию. – М.: Прогресс, 1989. – 376 с.

13.Попков В.В. Устойчивое экономическое развитие в условиях глобализации и экономики знаний: концептуальные основы теории и практики управления [Текст] / В.В. Попков. – М.: Экономика, 2007. – 295 с.

14.Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24 грудня 1999 року №1359-XIV. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1359-xiv>

15.Програма «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cba.org.ua/ua/about/about-cba>

16.Сталий розвиток територіальної громади: управлінський аспект: [Моногр.] За ред. Ю.О. Куца, В.В. Мамонової. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – 335 с.

17.Declaration on the Right to Development [Electronic resource] / General Assembly UN. – A/RES/41/128 (Distr. General) (4 December 1986). – Режим доступу : <http://www.worldlii.org/int/other/.../299.pdf>

Gordeev O.K. Sustainable Local Development: approaches, principles, components.

Conceptual approaches to the definition of the main components of sustainable local development and characterized the domestic experience of principles.

Key words: sustainable development, local development, public authorities, local community, principles, strategic partnerships, projects and programs for socio-economic development.

Гордеев О.К. Обеспечение устойчивого местного развития: подходы, принципы, составляющие.

Обосновано концептуальные подходы к определению основных составляющих обеспечения устойчивого местного развития и охарактеризован отечественный опыт реализации принципов.

Ключевые слова: устойчивое развитие, местное развитие, органы публичной власти, территориальная община, принципы, стратегическое партнерство, проекты и программы социально-экономического развития.